

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

«ΟΙ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΣ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ»

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

**Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ και ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ**

27 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ - ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή εισήγηση, έχει ως κύριο θέμα τις μεθοδολογικές κατευθύνσεις που αναφέρονται στα τρία επίπεδα του διαγνωστικού έργου του Δικαστή.

-
- I) Στην επεξεργασία της βιβλιογραφίας
 - II) Στην εκτίμηση των αποδείξεων
 - III) Στη συγγραφή της απόφασης

Το πόσο σπουδαίο είναι η «μέθοδος» είναι δεδομένο κι όμως δεν αναγνωρίζεται η πραγματική της αξία.

Αρκετοί συνάδελφοι, κυρίως νέοι, αδασκάλες, οδηγούνται στην άτακτη ανάγνωση του φακέλου της δικογραφίας, στην ακαθόριστη εκτίμηση των αποδείξεων, με αποτέλεσμα να καταλήγουν στην έκδοση μιας απόφασης που φέρει τόσο στην εικόνα όσο όμως και στην ουσία της, τα σημάδια του αυτοσχεδιασμού.

Πολύ αργότερα, ορισμένοι εξ αυτών των συναδέλφων ανακαλύπτουν, έστω μόνοι τους, την αναγκαία μέθοδο επεξεργασίας της δικογραφίας.

Δεν είναι όμως σπάνιο φαινόμενο, μέχρι την ανακάλυψη της σωστής μεθόδου, να δημιουργηθεί, ο λεγόμενος εθισμός στην άτακτη εργασία, με συνέπεια σε όλη τους τη δικαστική ζωή, να ταλαιπωρούνται χωρίς αποτέλεσμα, ανάλογο της καταπόνησης και του χρόνου τους.

Στο έργο του πολιτικού Δικαστή, η μέθοδος καθίσταται ακόμη πιο αναγκαία, με το δεδομένο ότι αντικείμενο της εργασίας του είναι οι πολύμορφες πολυσχιδής και συγκυριακές ανθρώπινες σχέσεις.

Και αυτό πολλές φορές μπορεί να παρασύρει σε μια εμπειρική ή σε μια βεβιασμένη αντιμετώπιση της δικογραφίας.

Η κατάλληλη μεθοδολογική πορεία είναι εκείνη που θα δημιουργήσει την ασφάλεια για την εξατομίκευση της συγκεκριμένης έννομη σχέσης- διαφοράς.

Χωρίς της μεθοδολογική πορεία της έρευνας της υπόθεσης, τα νομικά ζητήματα θα διαφύγουν και ο Δικαστής θα παρασυρθεί σε ψευτοπροβλήματα. Σε αντίθεση με τη μεθοδική έρευνα όπου αποκαλύπτονται τα ουσιώδη κρίσιμα προβλήματα και οδηγείται στην συστηματική εξέτασης τους.

Όπως είπαμε ο Δικαστής στο έργο του πρέπει ν' ακολουθεί μεθοδολογικά τρία στάδια:

1. Τη μελέτη δικογραφίας.
2. Την εκτίμηση των αποδείξεων.
3. Τη διατύπωση της απόφασης.

1. Η μελέτη της δικογραφίας

Η μελέτη της δικογραφίας περιλαμβάνει αφενός την ανάγνωση των δικογράφων και αφετέρου το νομικό χαρακτηρισμό των ισχυρισμών.

A. Η ανάγνωση των δικογράφων.

Η ανάγνωση των δικογράφων αρχίζει από την αγωγή ή άλλο εισαγωγικό δικόγραφο (ανακοπή, αίτηση κλπ.).

Προχωρεί με την ανάγνωση των προτάσεων, πρώτα του εναγομένου, έπειτα του ενάγοντος και αντίστοιχα των προσθηκών τους.

Ακολουθεί η μελέτη των αποδείξεων.

Όταν εκδικάζεται ένδικο μέσο, η μελέτη της δικογραφίας αρχίζει από αυτό. Αν λ.χ. πρόκειται για ανακοπή ερημοδικίας, προέχει η ανάγνωση του δικογράφου της, αφού η εξέταση της διαφοράς προϋποθέτει την ευδοκίμηση της ανακοπής και την εξαφάνιση της ανακοπτόμενης απόφασης (ΚΠολΔ 508, 509).

Κατά την ανάγνωση των δικογράφων τηρούμε σημειώσεις σε ιδιαίτερο χαρτί. Σ' αυτό μεταφέρουμε τα ονοματεπώνυμα των διαδίκων και, συνοπτικά, όλους τους πραγματικούς ισχυρισμούς τους (αγωγή, ανταγωγή, απάντηση, ενστάσεις κλπ.). Σημειώνουμε επίσης τα νομικά ζητήματα και τον καταρχήν νομικό χαρακτηρισμό (υπαγωγή), με μνεία των άρθρων, καθώς και τις τυχόν παραπομπές.

Κατά τη μελέτη των αποδείξεων καταχωρίζουμε στο ίδιο αυτό σημείωμα τα αποδεικτικά στοιχεία, το πόρισμα από τις αποδείξεις και, όταν μορφώσουμε πεποίθηση, την έκβαση της δίκης, δηλαδή συνοπτικά το διατακτικό της απόφασης.

Η ανάγνωση της βιογραφίας χωρίς ταυτόχρονη κατάρτιση υπομνηστικού σημειώματος αποτελεί σοβαρό μεθοδολογικό λάθος.

Διότι η γραπτή διατύπωση εντείνει την προσοχή, βοηθά το δικαστή να κατανοήσει επακριβώς και πλήρως τους ισχυρισμούς των διαδίκων, αποτρέπει τις αβλεψίες και τις παραλείψεις, επιτρέπει την τακτοποίηση του νομικού και του πραγματικού υλικού, το συσχετισμό των εκατέρωθεν ισχυρισμών και τον εντοπισμό των εριζόμενων ζητημάτων.

Με μια λέξη: το σημείωμα είναι το ΜΕΣΟ με το οποίο ο δικαστής κάνει κτήμα του τη δικογραφία. Επιπλέον το σημείωμα είναι απαραίτητο για κάθε επανάληψη, και για τη μελέτη των ερευνητέων ζητημάτων και, τέλος, για τη διατύπωση της απόφασης.

Το σημείωμα, για να παρέχει τη χρησιμότητα που προαναφέρεται, πρέπει να είναι καθαρογραμμένο και τακτικό. Η χρησιμοποίηση διαφορετικών χρωμάτων διευκολύνει στην κατάταξη των σημειώσεων.

Πρέπει επίσης να είναι συνοπτικό αλλά πλήρες, να περιέχει δηλαδή συνοπτική καταγραφή όλων των δεδομένων της δικογραφίας, ώστε να την υποκαθιστά. Παράλληλα πρέπει να περιέχει και μορφοποίηση των ισχυρισμών με τον κατάλληλο νομικό χαρακτηρισμό.

B. Ο νομικός χαρακτηρισμός.

α. Η σημασία του νομικού χαρακτηρισμού.

Οι ισχυρισμοί των διαδίκων δεν μπορούν να αξιολογηθούν αν δεν υπαχθούν στην πρόσφορη νομική διάταξη. Από αυτό το νομικό χαρακτηρισμό θα φανεί το νόμω βάσιμο και το ορισμένο των ισχυρισμών.

Επίσης από το χαρακτηρισμό θα φανεί η επιθετική ή αμυντική φύση τους, ώστε να επιμεριστεί σωστά το βάρος επίκλησης και απόδειξης, η δικονομική μεταχείριση στην οποία πρέπει να υποβληθούν, από άποψη αρμοδιότητας και διαδικασίας, ως προς την αγωγή, και από άποψη τρόπου και χρόνου προβολής, ως προς τις ενστάσεις, αντενστάσεις κλπ. (ΚΠολΔ 14 επ., 26 επ., 592 επ., 269, 527, 520, 523 κ.ά.).

Ειδικότερα, ο νομικός χαρακτηρισμός της αγωγής αποτελεί την εναρκτήρια και θεμελιώδη δικαιοδοτική πράξη. Αν αυτός δεν προηγηθεί, δεν είναι δυνατός ο χαρακτηρισμός ούτε των λοιπών ισχυρισμών (ενστάσεων, απάντησης κλπ.).

Οποιαδήποτε μελέτη των αποδείξεων πριν από το νομικό χαρακτηρισμό είναι πρόωρη. Διότι οι αποδείξεις αναφέρονται στα γεγονότα εκείνα που είναι κρίσιμα ενόψει ορισμένης νομικής υπαγωγής τους. Χωρίς αυτήν κάθε έρευνα της ουσίας ενέχει λογικό άλμα που μπορεί να οδηγήσει το δικαστικό έργο σε σφάλματα.

Η εκ των υστέρων αναζήτηση νομικής θεμελίωσης ενδεχομένως να παρασύρει το δικαστή στον αυτοσχεδιασμό ή στην αυθαιρεσία,

οπωσδήποτε δε συνεπάγεται απώλεια κόπου και χρόνου με την προσπάθεια να θεμελιωθεί όχι η σωστή λύση, που εύκολα εξάγεται από την μεθοδολογικά σωστή τακτική, αλλά ενδεχομένως μια εσφαλμένη που δύσκολα θεμελιώνεται όταν δεν είναι η ενδειγμένη με βάση το περιεχόμενο των δικογράφων.

Παραδείγματα:

Σε κάθε υπόθεση αποζημίωσης ανακύπτει το πρόβλημα της θεμελίωσης της ευθύνης ως ενδοσυμβατικής, αδικοπρακτικής, προσυμβατικής κλπ. Αν αυτό δεν επιλυθεί με τον κατάλληλο νομικό χαρακτηρισμό, και αν, σε περίπτωση ενδοσυμβατικής ιδίως ευθύνης,

δεν καθοριστεί η ειδικότερη μορφή της (υπερημερία, αδυναμία, θετική προσβολή κλπ.) σε συνδυασμό και προς τη φύση και το είδος της συγκεκριμένης σύμβασης, δεν μπορούν να προσδιοριστούν οι όροι, το είδος και η έκταση της ευθύνης, ούτε η πληρότητα των επικαλούμενων περιστατικών, ούτε να χαρακτηριστούν σωστά οι ισχυρισμοί του εναγομένου.

Διότι, όπως είναι γνωστό, η νομική διασκευή και η ειδικότερη ρύθμιση καθεμιάς από τις παραπάνω περιπτώσεις ευθύνης εμφανίζει πολλαπλές ιδιαιτερότητες. Επίσης δεν μπορούμε π.χ. σε διεκδικητική αγωγή να αρκεστούμε στο γενικό αυτό χαρακτηρισμό και στη μνεία μόνο του ΑΚ 1094.

Η παράληψη να αναζητήσουμε τη θεμελίωση της επικαλούμενης κυριότητας σε τρόπο παράγωγο (ΑΚ 1033,1192) ή πρωτότυπο (λ.χ. ΑΚ 1041, 1045 επ.) μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση όχι μόνο ως προς την πληρότητα του αγωγικού δικογράφου αλλά και ως προς την αξιολόγηση της άμυνας του εναγομένου.

Πράγματι, όπως είναι γνωστό, όταν ο εναγόμενος με διεκδικητική αγωγή προβάλλει δική του κυριότητα στο διεκδικούμενο, η κρίση αν πρόκειται για απλή άρνηση της κυριότητας του ενάγοντος ή για αυτοτελή ένσταση, καταλυτική της κυριότητας εκείνου, συνέχεται αναγκαίως με τη θεμελίωση της αγωγής.

Πρόκειται για ένσταση μόνο αν τα επικαλούμενα από τον εναγόμενο περιστατικά διαφοροποιούνται από εκείνα που είναι αναγκαία για τη θεμελίωση της κυριότητας του ενάγοντος και άγουν σε κατάλυση της κυριότητας εκείνου (λ.χ. μεταγενέστερη καταλυτική χρησικτησία).

Παραλείποντας η απόφαση να προβεί στον ακριβή νομικό χαρακτηρισμό, μπορεί να περιπέσει σε πλήθος λαθών.

β. Δικονομικός χαρακτηρισμός.

Σε νομικό χαρακτηρισμό υποβάλλεται κάθε ισχυρισμός, είτε επιθετικός (αγωγή, ανταγωγή, αίτηση, ανακοπή) είτε αμυντικός (ένσταση, αντένσταση κλπ.).

Εξάλλου, κάθε ισχυρισμός των διαδίκων, πριν από τον καθαυτό χαρακτηρισμό του από άποψη ουσιαστικού δικαίου, πρέπει να αξιολογείται δικονομικά, ώστε να προκύπτει η λειτουργία του στη δίκη. Αν πρόκειται για ισχυρισμό του εναγομένου, πρέπει σε κάθε περίπτωση να εξακριβώνεται αν είναι απλή άρνηση ή αν αποτελεί ένσταση.

Η εξακρίβωση αυτή είναι απαραίτητη διότι η απλή άρνηση δεν έχει ανάγκη από νομικό χαρακτηρισμό (υπαγωγή) ούτε μπορεί να θεωρηθεί αόριστη. Αντίθετα οι ενστάσεις όχι μόνο υπόκεινται σε νομικό χαρακτηρισμό αλλ' επιπλέον υποβάλλονται σε ιδιαίτερη δικονομική μεταχείριση από άποψη παραδεκτού (λ.χ. ΚΠολΔ 262, 269, 527, 330, 933 §§ 3, 4).

Ομοίως σε ιδιαίτερη δικονομική μεταχείριση υποβάλλονται και άλλες προτάσεις ή δικονομικοί ισχυρισμοί των μερών. Έτσι η ανταγωγή ρυθμίζεται ειδικά από άποψη χρόνου και τρόπου άσκησης (ΚΠολΔ 268 §§ 1 και 4, 525 § 2).

Το ίδιο ισχύει για την παρέμβαση (ΚΠολΔ 79,80,81) και για την προσεπίκληση (ΚΠολΔ 89).

Η παραίτηση ρυθμίζεται διαφορετικά αν αφορά το δικόγραφο (ΚΠολΔ 294, 295, 297) και διαφορετικά αν αναφέρεται στο δικαίωμα (ΚΠολΔ 296, 297, 98 περ. β), ενώ ιδιαίτερη ρύθμιση ισχύει για την αποδοχή της αγωγής (ΚΠολΔ 298), η οποία και πάλι διαφέρει από την απλή ομολογία (ΚΠολΔ 352 επ.).

Η κρίση ορισμένης απόφασης ως οριστικής ή μη έχει μεγάλη πρακτική σημασία (ΚΠολΔ 309, 513, 539, 553).

Για τους λόγους αυτούς επιβάλλεται πάντοτε και πρωταρχικά ο δικονομικός χαρακτηρισμός των εκατέρωθεν ισχυρισμών.

Παραδείγματα:

Αίτηση αναστολής εκτέλεσης μιας δικαστικής απόφασης μπορεί να εμπίπτει στα άρθρα 912 επ. ή στο 938 ή στα 632,633 ΚΠολΔ.

Ανάλογα με τον ειδικότερο δικονομικό της χαρακτηρισμό, που γίνεται βάσει του περιεχομένου, του αντικειμένου και του αιτήματος, θα κριθεί η αρμοδιότητα του δικαστηρίου, η διαδικασία, το παραδεκτό των λόγων και η όλη δικονομική της μεταχείριση.

Αν ο εναγόμενος επικαλείται «συμβιβασμό», απαιτείται η δικονομική αξιολόγηση του ισχυρισμού αυτού ώστε να διαπιστωθεί αν πρόκειται για δικαστικό ή για εξώδικο συμβιβασμό ή μήπως πρόκειται για μερική παραίτηση του ενάγοντος με παράλληλη αποδοχή από τον εναγόμενο.

Από το δικονομικό αυτό χαρακτηρισμό εξαρτάται η μεταχείριση του ισχυρισμού από την άποψη του τύπου, του παραδεκτού, των αποτελεσμάτων κλπ. (ΚΠολΔ 293, 294, 296, 297, 298, 98 περ. β').

γ. Μεθοδολογικοί κανόνες.

1. Πριν αρχίσει την αναζήτηση του νομικού χαρακτηρισμού (δικονομικού ή ουσιαστικού) ο δικαστής πρέπει να έχει εντοπίσει το αντικείμενο της αναζήτησης του.

Για τον εντοπισμό αυτό είναι αναγκαία η **προσεχτική και επανειλημμένη ανάγνωση του δικογράφου**, σε συνδυασμό καμιά φορά (έστω και πρωθύστερα) με το κείμενο κρίσιμου εγγράφου (λ.χ. διαθήκης, συμβολαίου, εταιρικού, ασφαλιστηρίου).

Πρώτος λοιπόν μεθοδολογικός κανόνας:
**συνειδητοποίησε τι ζητάς, πριν αρχίσεις να
το ζητάς.**

Η μη τήρηση του κανόνα αυτού, όσο κι αν φαίνεται αυτονόητος, αποτελεί τη συχνότερη πηγή καθυστέρησης, σύγχυσης και σφαλμάτων.

Φαντασθείτε να θεωρήσουμε από ελλιπή μελέτη ότι η αγωγή ή ο ισχυρισμός του εναγομένου έχει τον A' νομικό χαρακτηρισμό και αφού περιπλανηθούμε στο διαδίκτυο και τα συγγράμματα για αρκετό χρόνο να διαπιστώσουμε ότι ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός είναι ο B' .

Πρωταρχικό λοιπόν έργο μας είναι ο ακριβής καθορισμός του ζητουμένου.

2. Ο χαρακτηρισμός αρχίζει από την αγωγή και γίνεται σταδιακά. Η αγωγή πρέπει να διαβαστεί τμηματικά με παράλληλη νομική αξιολόγηση των ιστορούμενων.

Διαβάζοντας την αγωγή μονορούφι, χωρίς ενδιάμεση σταδιακή υπαγωγή, ο δικαστής μπερδεύεται συνήθως σε κυκλώνα προβλημάτων.

Πράγματι, η αγωγή δεν είναι αφήγημα αλλά σώμα για ανατομία. Η ανάλυση και επίλυση οποιουδήποτε προβλήματος γίνεται ευκολότερα και ασφαλέστερα όταν γίνεται σταδιακά.

Η σωστή λοιπόν μέθοδος συνίσταται στην ανάγνωση της αγωγής τμηματικά, με ταυτόχρονη, βήμα - βήμα, υπαγωγική προσπάθεια, έτσι ώστε να μην αντιμετωπίσουμε την επόμενη κάθε φορά δυσχέρεια πριν να έχουμε επιλύσει ή έστω οριοθετήσει την προηγούμενη.

Παράδειγμα:

β) Όταν ο ενάγων, επικαλούμενος κυριότητα σε ακίνητο, εκθέτει περιστατικά παράγωγης κτήσης και χρησικτησία (ΑΚ 1033,1041 επ.), ο δικαστής οφείλει να ξεχωρίσει βήμα - βήμα τις διαφορετικές αυτές θεμελιώσεις του δικαιώματος,

προκειμένου να καθορίσει σε ποια σχέση βρίσκονται μεταξύ τους, αν το προβαλλόμενο για την παράγωγη κτήση συμβόλαιο συμπίπτει με τον επικαλούμενο τίτλο χρησικτησίας, οπότε πρόκειται για τίτλο νόμιμο (ΑΚ 1041)

ή αν η χρησιμότητα είχε επεκταθεί και έξω ή πέρα από τα όρια του συμβολαίου, οπότε πρόκειται για τίτλο εν μέρει ή εν όλω νομιζόμενο (ΑΚ 1043).

Αν ο ενάγων επικαλείται, έστω επικουρικά, έκτακτη χρησικτησία, ο δικαστής πρέπει επιπλέον να προσέξει αν τα χρονικά διαστήματα αρκούν για τη διαδοχική συμπλήρωση και δεύτερης, τακτικής ή έκτακτης, χρησικτησίας,

την οποία ενδέχεται να προβάλλει ο εναγόμενος ως ένσταση δικής του χρησιμότητας, καταλυτικής της κυριότητας που ο ενάγων είχε προηγουμένως αποκτήσει είτε με βάση τον παράγωγο τρόπο είτε με βάση τη χρησιμότητα του.

Αν η σταδιακή αυτή προετοιμασία, η συνεχής, κατά την πρόοδο της ανάγνωσης, υπαγωγική προσπάθεια παραλειφθεί, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο δικαστής δεν θα μπορέσει να παρακολουθήσει, με συνολική εποπτεία, πληρότητα και ευστοχία τους ισχυρισμούς των διαδίκων και την όλη πλοκή (δικονομική και ουσιαστική) της εκατέρωθεν υπεράσπισης.

3. Ο νομικός χαρακτηρισμός πρέπει να είναι ειδικός και εξαντλητικός. Γενικότητες ή περιγραφική απλώς μνεία χωρίς συγκεκριμένη υπαγωγή σε ορισμένο κανόνα, δεν αρκούν. Έτσι, δεν έχει αξία ο χαρακτηρισμός της αγωγής ως "διεκδικητικής" ενόσω δεν συνοδεύεται από την εξειδίκευση της θεμελίωσης του δικαιώματος της κυριότητας.

Μόνο μια τέτοια εξειδίκευση επιτρέπει τη διαπίστωση αν η αγωγή είναι νόμω βάσιμη και ορισμένη και πώς αξιολογούνται οι ισχυρισμοί του εναγομένου (ως αρνήσεις ή ενστάσεις). Επίσης δεν αρκεί για το νομικό χαρακτηρισμό ενοχικής συμφωνίας η επίκληση του ΑΚ 361.

Η διάταξη αυτή δεν περιέχει καμιά θετική ρύθμιση, αλλ' αντίθετα την προϋποθέτει, αφού απλώς επιτρέπει το συμβατικό καθορισμό της, εκτός αν πρόκειται για αρρυθμιστή σύμβαση.

Οφείλει λοιπόν ο δικαστής, όταν ανακύπτουν ζητήματα που δεν έχουν προβλεφθεί συμβατικά, να προχωρήσει στη διάγνωση της νομικής φύσης της συμφωνίας, να επιχειρήσει δηλαδή τον ειδικότερο νομικό της χαρακτηρισμό,

παραβάλλοντας την προς τις γνωστές, ρυθμιζόμενες συμβάσεις ή, έστω, κατηγορίες (αμφοτεροβαρείς, χαριστικές, υποσχετικές, ανταλλακτικές κλπ.) Μόνο έτσι θα αποκτήσει το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναζητήσει τις πρόσφορες λύσεις.

παραβάλλοντας την προς τις γνωστές, ρυθμιζόμενες συμβάσεις ή, έστω, κατηγορίες (αμφοτεροβαρείς, χαριστικές, υποσχετικές, ανταλλακτικές κλπ.) Μόνο έτσι θα αποκτήσει το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναζητήσει τις πρόσφορες λύσεις.

Παραδείγματα:

α) Η έκφραση "αξίωση δαπανών" είναι τόσο γενική και περιλαμβάνει τόσες ετεροειδείς περιπτώσεις που είναι, ως νομικός χαρακτηρισμός, εντελώς ανεπαρκής. Ο δικαστής οφείλει να προσδιορίσει επακριβώς τη φύση της ένδικης αξίωσης και τις διατάξεις στις οποίες αυτή βρίσκει έρεισμα

(λ.χ. δαπάνες του εντολοδόχου βάσει του ΑΚ 722, του διοικητή αλλότριων βάσει του ΑΚ 736, του μισθωτή βάσει του ΑΚ 591, του συγκυρίου βάσει του ΑΚ 794, του νομέα βάσει των ΑΚ 1101,1107, ή δαπάνες που εμπίπτουν σε άλλη διάταξη όπως τα ΑΚ 1225, 1347, 1530).

4. Ο δικαστής πρέπει να εκτιμά τους ισχυρισμούς των μερών με ευρύτητα και με δημιουργική "φαντασία". Να απομακρύνει τον πειρασμό της εύκολης λύσης και να επιστρατεύει την ευρηματικότητα του, έτσι ώστε ο νομικός χαρακτηρισμός να ουσιαστικοποιεί όσο είναι δυνατόν τους εκατέρωθεν ισχυρισμούς.

Δηλαδή , η μελέτη των δικογράφων πρέπει να γίνεται με "επιείκεια" και χωρίς προσκόλληση στις λέξεις, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η προσφορότερη νομική υπαγωγή.

Όταν είναι εξίσου δυνατοί περισσότεροι χαρακτηρισμοί, πρέπει να επιλέγεται εκείνος που διανοίγει για το διάδικο τις μεγαλύτερες πιθανότητες ουσιαστικοποίησης των δικαιών του.

Παραδείγματα:

α) Αν ζητούνται τόκοι δικονομικοί (ΑΚ 346), ενυπάρχει και επίκληση όχλησης με την επίδοση της αγωγής, οπότε μπορούν να επιδικαστούν και ως τόκοι υπερημερίας (ΑΚ 340, 345).

β) Αν ο ενάγων ισχυρίζεται ότι είχε δώσει στον εναγόμενο 2 εκατομμύρια δρχ., προκειμένου να προβεί αυτός σε αγορά για λογαριασμό του (ενάγοντος) και ότι ο εναγόμενος πέτυχε την αγορά αντί 1 μόνο εκατ.,

κράτησε όμως τη διαφορά με την ψευδή αιτιολογία ότι πλήρωσε το σύνολο του ποσού που του είχε δοθεί, και με την αγωγή ζητείται η διαφορά αυτή βάσει του αδικήματος, εντόκως όμως από την καταβολή του ποσού στα χέρια του εναγομένου,

προσφορότερος είναι ο χαρακτηρισμός της ως αξίωσης κατά του εντολοδόχου για την απόδοση του επιπλέον ποσού που είχε λάβει για την εκτέλεση της εντολής (ΑΚ 719 εδ. α) ή ως αναζήτησης βάσει του αδικαιολόγητου πλουτισμού (για αιτία που δεν επακολούθησε),

αφού έτσι βρίσκει έρεισμα και το αγωγικό αίτημα τοκοδοσίας (ΑΚ 720, 912 § 1), που αλλιώς θα έπρεπε να απορριφθεί για τον προγενέστερο της επίδοσης της αγωγής χρόνο.

2. Η εκτίμηση των αποδείξεων

Η αναζήτηση της αλήθειας αποκλειστικά μέσα στη δικογραφία αποτελεί ουτοπία. Η ανάγνωση των αποδεικτικών εγγράφων, των μαρτυρικών καταθέσεων και των λοιπών αποδείξεων, καθώς και η συγκριτική στάθμιση τους, είναι βέβαια απαραίτητη. Δεν είναι όμως αρκετή.

Εκείνο που προέχει είναι η προσεχτική λογική κατεργασία των δεδομένων με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας. Ο δικαστής πρέπει κατά την αναζήτηση της αλήθειας να επιστρατεύει την εμπειρία του και να ενεργοποιεί την κριτική του ικανότητα.

Κυριότεροι κατευθυντήριοι μεθοδολογικοί κανόνες:

1. Διαβάζοντας την αγωγή ο δικαστής σκέπτεται, ασυνείδητα σχεδόν, την αληθοφάνεια των ιστορικών στοιχείων τα οποία εκτίθενται. Κατά το στάδιο όμως αυτό κάθε προκατάληψη, ιδίως η ασυνείδητη, μπορεί να δεσμεύσει την κρίση και τη διαθεσιμότητα της σκέψης του. Πρέπει λοιπόν να φυλάγεται από τον κίνδυνο των πρόωρων συμπερασμάτων.

2. Όταν για την ευδοκίμηση ορισμένου ισχυρισμού συναπαιτούνται περισσότερα στοιχεία, αυτά είναι αποδεικτικώς ισοδύναμα. Αν οποιοδήποτε από αυτά μείνει αναπόδεικτο, η αγωγή ή άλλος ισχυρισμός θα απορριφθεί. Ορισμένο όμως ή ορισμένα από τα στοιχεία αυτά είναι δυνατόν να προέχουν ως λογικώς πρωταρχικά.

Παραδείγματα:

Στην αγωγή αναγνώρισης της ακυρότητας δικαιοπραξίας ως καταπλεονεκτικής (ΑΚ 179) προέχει η προφανής ανισότητα των εκατέρωθεν παροχών, έπεται η "ανάγκη, κουφότητα ή απειρία", που λογικώς προϋποθέτουν την ανισότητα των παροχών και ακολουθεί,

έσχατο, αν και εξίσου αποδεικτικώς
αναγκαίο, το στοιχείο της εκμετάλλευσης,
που προϋποθέτει τα δύο προηγούμενα.

Ανάλογη παρατήρηση ισχύει για την αγωγή του ΑΚ 388, όπου προέχει το στοιχείο της συμβατικής στήριξης της αμφοτεροβαρούς ενοχής σε ορισμένα περιστατικά, έπεται το στοιχείο της μεταβολής τους, ακολουθεί το στοιχείο του απρόοπτου και ως επακόλουθο έρχεται η υπέρμετρη επιβάρυνση του ενός των μερών.

Ωστόσο, από αποδεικτική σκοπιά το τελευταίο αυτό στοιχείο μπορεί να θεωρηθεί και το προέχον, υπό την έννοια ότι, αν αυτό δεν αποδεικνύεται, όλα τα λοιπά παρέλκουν.

3. Η προσφορότερη σειρά για τη μελέτη των αποδείξεων είναι από εκείνες που παρέχουν μείζονα ασφάλεια και βεβαιότητα (λ.χ. τα έγγραφα) προς τις επισφαλέστερες (λ.χ. τους μάρτυρες).

Διότι με τη μελέτη των ασφαλέστερων και σαφέστερων αποδείξεων ο δικαστής σχηματίζει ένα πλέγμα από αναμφισβήτητα δεδομένα, το οποίο χρησιμοποιεί κατόπιν ως κριτήριο για τη στάθμιση της αξιοπιστίας και της αποδεικτικής αξίας των λοιπών αποδείξεων.

Έτσι, αν πρόκειται για αυτοκινητικό ατύχημα, αρχίζουμε πάντα από το επίσημο σχεδιάγραμμα, γιατί αυτό αποτελεί σχεδόν πάντα το αναμφισβήτητο σκηνικό μέσα στο οποίο διαδραματίστηκε το ατύχημα.

Στην ίδια περίπτωση άλλη η αξιοπιστία του μάρτυρα που καταγράφεται στην έκθεση αυτοψίας και άλλη του «μάρτυρα».

4. Τα έγγραφα πρέπει να διαβάζονται ολόκληρα ή τουλάχιστον κατά τα κρίσιμα σημεία τους που αναφέρονται στην ένδικη διαφορά. Η αποσπασματική ανάγνωση μεμονωμένων περικοπών είναι συχνά παραπλανητική.

Η συνολική γνώση του εγγράφου αποκαλύπτει την πραγματική θέληση των δικαιοπρακτούντων και μερικές φορές φωτίζει το νόημα μιας συμβατικής ρήτρας ή της επίμαχης διάταξης διαθήκης, που αλλιώς θα παρέμενε αμφίβολο.

5. Οι διάφορες αποδείξεις (λ.χ. έγγραφα, μαρτυρίες) πρέπει να αντιπαραβάλλονται και να ελέγχονται και επαληθεύονται αμοιβαίως. Μετά την ανάγνωση και αξιολόγηση κάθε απόδειξης επιβάλλεται η σύγκριση της με τις λοιπές. Από μια τέτοια κριτική συνεκτίμηση προκύπτει η αλήθεια.

6. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι χρονολογίες, ιδίως αυτές που προκύπτουν από τα έγγραφα. Η διαδοχή των γεγονότων είναι συχνά από μόνη της αποκαλυπτική. Η αλήθεια αναδεικνύεται από τη συγκριτική εξέταση της χρονολογικής σειράς των γεγονότων.

7. Όταν υπάρχει πραγματογνωμοσύνη, δεν αρκεί η ανάγνωση του τελικού πορίσματος. Επιβάλλεται η συνολική μελέτη της, που θα αποκαλύψει τη συλλογιστική πορεία του πραγματογνώμονα και τα τυχόν ασθενή της σημεία.

3. Η διατύπωση της απόφασης

Η απόφαση αποτελεί τη σύνθεση. Στο στάδιο αυτό ο δικαστής, αφού ολοκλήρωσε την έρευνα της ένδικης διαφοράς και σχημάτισε τη δικαιοδοτική του κρίση, καλείται να καταστρώσει την απόφαση.

Η απόφαση πρέπει να εμφανίζει λογική σειρά, από **το παραδεκτό** στο νόμω βάσιμο κι απ' αυτό στο ουσία βάσιμο, στην έκθεση δηλαδή της αποδεικτικής σκέψης και του αποδεικτικού πορίσματος, με κατακλείδα το διατακτικό.

Το διατακτικό επιβάλλεται να είναι σαφές, συγκεκριμένο, πλήρες **και λιτό**, δηλαδή να μην περιέχει αιτιολογίες **π.χ. απορρίπτει την αγωγή ως παραγεγραμμένη**). Να καλύπτει όλα τα αγωγικά κλπ. αιτήματα.

Για να αποτραπούν παραλείψεις, είναι σκόπιμο κατά την κατάρτιση του διατακτικού ο δικαστής να έχει κάτω από τα μάτια του το αγωγικό αίτημα, προσέχοντας βέβαια μήπως ο ενάγων το έχει περιορίσει με τις προτάσεις.

Η διατύπωση πρέπει να είναι λιτή και σαφής.
Φράσεις μικρές και εύληπτες. Ρητορείες,
πομπώδεις εκφράσεις, λεκτική εκζήτηση δεν
έχουν θέση.

Το ύφος να είναι αναλυτικό, εξηγητικό και
αποδεικτικό.

Αφανάτιστο και νηφάλιο, όχι όμως ενδοιαστικό.

Οι λύσεις να είναι τεκμηριωμένες με μνεία των συγκεκριμένων διατάξεων με τις αναγκαίες όχι όμως πλεοναστικές ή επιδεικτικές παραπομπές σε έγκυρα συγγράμματα και νομολογία.

Περισσές νομικές αναπτύξεις και ιδίως η έκθεση θεωριών πρέπει να αποφεύγονται (μπορούν να οδηγήσουν σε λάθη, σκέψεις που δεν είναι απαραίτητες).

Επιβάλλεται όμως η μετρημένη νομική ανάπτυξη εκεί όπου ανακύπτουν θέματα αξιολογικά ή δυσχερή ή όπου πρέπει να ξεκαθαριστεί η θέση του δικαστηρίου σε κάποιο εριζώμενο νομικό ζήτημα.

Η επανάληψη του περιεχομένου της αγωγής στην απόφαση είναι περιττή, εκτός αν είναι αναγκαία ερμηνευτική εκτίμηση του δικογράφου ή αν συντρέχει άλλος ειδικός λόγος (π.χ. αοριστία).

Μόνη η αφηγηματική τάχα πληρότητα της απόφασης δεν δικαιολογεί τη λεπτομερή αναφορά στο περιεχόμενο της αγωγής.

Διότι η απόφαση δεν απευθύνεται σε τρίτους αναγνώστες αλλά στους διαδικίους, οι οποίοι ξέρουν πολύ καλά τι λέει η αγωγή και περιμένουν από το δικαστή όχι να τους την επαναλάβει αλλά να τους εκθέσει τι αποφασίζει και γιατί.

Έτσι η επανάληψη του περιεχομένου της αγωγής μαρτυρεί συνήθως αμηχανία και αποτελεί μάταιο πλεονασμό που καταπονεί απλώς το δικαστή και τους διαδίκους χωρίς κανένα όφελος.

Αν λοιπόν πρόκειται για διεκδικητική αγωγή, αρκεί συνήθως η ακόλουθη διατύπωση: "Ο ενάγων διεκδικεί το περιγραφόμενο στην αγωγή ακίνητο (ΑΚ1094επ.) επικαλούμενος ότι είχε αποκτήσει την κυριότητα με τρόπο παράγωγο (ΑΚ 1033,1192), και πρωτότυπο (ΑΚ 1041, επικουρικώς και 1045) και ότι ο εναγόμενος το κατέλαβε προσφάτως".

Αν πρόκειται για αγωγή ακυρότητας λόγω
αισχροκέρδειας, αρκεί καταρχήν η μνεία: "Ο
ενάγων ζητεί να αναγνωρισθεί ότι η
αναφερόμενη σύμβαση (πώληση και
μεταβίβαση ακινήτου) είναι άκυρη ως
αισχροκερδής κατά τους όρους του ΑΚ 179",

ή "... λόγω προφανούς δυσαναλογίας των εκατέρωθεν παροχών την οποία ο ενάγον πέτυχε με την εκμετάλλευση της ανάγκης του, την οποία και εκθέτει (ΑΚ 179)".

Αν πρόκειται για αξίωση από αυτοκινητικό ατύχημα, αρκεί συνήθως να αναφέρεται: "Με την αγωγή ζητείται η επιδίκαση αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω φθορών οχήματος και τραυματισμού από αυτοκινητικό ατύχημα (σύγκρουση),

έναντι του οδηγού, ως υπαιτίου, του κυρίου και του κατόχου του ζημιογόνου οχήματος, ο οποίος και είχε προσθήσει τον υπαίτιο οδηγό (άρθρα 297, 298, 330 εδ. β, 481, 914, 922, 926,929,932 ΑΚ, 2,4,10 ν. ΓΠΝ/11)

καθώς και έναντι της ασφαλιστικής εταιρίας που είχε αναλάβει την κάλυψη της αστικής ευθύνης από την κίνηση του οχήματος (άρθρο 10 § 1 ν. 489/76), νομιμοτόκως (ΑΚ 346) και η απαγγελία προσωπικής κράτησης (ΚΠολΔ 1047)".

Επικουρικές σκέψεις μπορεί να είναι χρήσιμες όταν τείνουν στην επιβεβαίωση της ίδιας λύσης, χωρίς μεταβολή της θεμελίωσης, του διατακτικού ή του δεδικασμένου.

Επίσης άσκοπες, αν όχι επιβλαβείς, είναι επικουρικές σκέψεις περιττές, ιδίως όταν εμφανίζουν την απόφαση ως επταμφοτερίζουσα και αβέβαιη.

Κλείνοντας την εισήγηση μου θα ήθελα να δούμε ένα εξίσου σημαντικό θέμα.

Μετά τη σύνταξη της απόφασης, θα πρέπει να ξαναδιαβαστεί με μεγάλη προσοχή, τουλάχιστον δύο φορές, λέξη προς λέξη,

προκειμένου να επαληθευτούν τα ονόματα, οι αριθμοί, οι σκέψεις, η ορολογία, να ελεγχθεί, με τη βοήθεια του υπομνηστικού σημειώματος, η πληρότητα, η ορθότητα, καθώς και η σαφήνεια, η σύνταξη και η στίξη.

Το ξαναδιάβασμα της απόφασης είναι
τόσο σπουδαίο όσο και η ίδια η
διατύπωση της.

Γιατί στο στάδιο αυτό ο δικαστής θα έχει την ευκαιρία να ξαναδεί το κείμενο που συνέταξε, να το συμπληρώσει, να το βελτιώσει και να βεβαιωθεί ότι είναι ώριμο για να δημοσιευτεί ως δικαστική απόφαση.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ιωάννης Γραμματικός, Πρωτοδίκης

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 1

Κατά τη συζήτηση της αγωγής του Α κατά του Β, ο οποίος είναι νόμιμος αντιπρόσωπος του ανηλίκου Γ, εμφανίζεται ο β και γνωστοποιεί στο δικαστήριο σας ότι ο Γ ήδη ενηλικιώθηκε και συνεπώς η δίκη πρέπει να διακοπεί και να επαναληφθεί με διάδικο πλέον τον Γ. Είναι ορθός αυτός ο ισχυρισμός;

ΔΥΟ ΓΝΩΜΕΣ

Α) ΔΙΑΚΟΠΟΠΤΕΤΑΙ Η ΔΙΚΗ

Β) ΑΠ 1626/2011 (ΟΧΙ)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 2

Πως θα αξιολογηθεί ο ισχυρισμός του διαδικού Β ότι η δίκη διακόπτεται επειδή παραιτήθηκε από το λειτούργημα του ο δικηγόρος του;

ΘΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΔΙΑΚΟΠΗ (άρθρο 286 δ και 287 παρ. 1 εδ.β)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 3

Αν ασκηθεί αγωγή με καταψηφιστικό αίτημα εσείς το αντιμετωπίζετε ως αναγνωριστικό, μπορεί να ζητηθεί διόρθωση της απόφασης κατά το διατακτικό της;

ΌΧΙ 315 ΚΠΟΛΔ (ΑΠ 933/1994)

Διόρθωση χωρεί μόνον όταν προφανώς συνάγεται ότι το δικαστήριο άλλο θέλησε να εκφράσει στην απόφαση του και άλλο τελικά εξέφρασε και όχι όταν η διόρθωση οδηγεί σε ηθελημένη μεταβολή, παραλλαγή ή ανάκληση του περιεχομένου της αποφάσεως

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 4

Αν στο αιτιολογικό της απόφασης ασχοληθείτε με ένα αίτημα κάποιου διαδίκου, αλλά στο διατακτικό παραλείψετε να περιλάβετε διάταξη είναι επιτρεπτή η διόρθωση της απόφασης

ΝΑΙ ΑΠ 1721/2009

Όχι όμως αν γίνει απλή αναφορά στο τι ζητάει ο ενάγων

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 5

Αν η αγωγή που θα ασκηθεί ενώπιον του δικαστηρίου σας έχει αίτημα για την καταβολή κεφαλαίου και τόκων και παραλείψετε να απαντήσετε για το αίτημα περί τόκων, μπορεί να ζητηθεί η διόρθωση της απόφασης αυτής;

ΌΧΙ, ΘΑ ΑΣΚΗΣΕΙ ΕΦΕΣΗ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 6

Μπορείτε να θεωρήσετε σε μια τέτοια περίπτωση ότι το αίτημα περί τόκων απορρίφθηκε σιωπηρώς;

ΝΑΙ (ΑΠ 1672/2001 ΕΛΛΔνη 2004, 103, 175)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 7

Αν μαζί με το αίτημα της αγωγής υποβληθεί στο δικαστήριο και αίτημα επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση και στην απόφασή σας δεν κάνετε γι' αυτό καμία απολύτως αναφορά και φυσικά δεν περιλάβετε διάταξη στο διατακτικό, μπορεί να ζητηθεί η διόρθωση της απόφασης για το αίτημα αυτό;

ΌΧΙ (ΑΠ 1679/2009 ΝΟΜΟΣ)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 8

Μπορεί να ζητηθεί η διόρθωση μιας απόφασης κατά το στοιχείο του ονόματος και της ταυτότητας των διαδικών ή των πληρεξούσιων δικηγόρων τους ή των δικαστών που συγκρότησαν το δικαστήριο;

ΝΑΙ. Σε διόρθωση υπόκειται και το προεισαγωγικό τμήμα της αποφάσεως, ως προς τα ονόματα και λοιπά στοιχεία ταυτότητας των διαδικών, εάν η εσφαλμένη αναγραφή τους οφείλεται σε παραδρομή (βλ. Στ. Σταυρόπουλο: Ερμ. ΚΠολΔ, άρθρο 331, 2ε, σελ. 402, Κ. Μπέη, άρθρο 305 II 2, άρθρο 315 III ε, του ιδίου: Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, σελ. 168, Σινανιώτη: Ερμ. ΚΠολΔ άρθρο 305 I 11). Με τις ίδιες προϋποθέσεις διορθώνονται επίσης και τα πρακτικά (βλ. Βασ. Βαθρακοκοίλης: Κώδικας Πολ. Δικονομίας, έκδ. 1994, άρθρο 315, σελ.431, Ν0 8).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 9

Αν το δικαστήριο παραλείψει να επιβάλει τη δικαστική δαπάνη σε βάρος του ηττηθέντος διαδικού, αν και τούτο είχε ζητηθεί από τον αντίδικό του, μπορεί αυτό να θεωρηθεί γραφική παραδρομή κατά τη σύνταξη της απόφασης και να ζητηθεί η διόρθωση της απόφασης για το λόγο αυτό;

ΝΑΙ, (ΑΠ 810/2006 ΝοΒ 54, 1063) ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 10

Μπορεί να ζητηθεί η διόρθωση ή η ερμηνεία του δικαστικού συμβιβασμού, που καταρτίστηκε ενώπιον του δικαστηρίου σας;

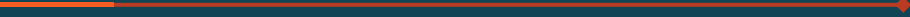
ΌΧΙ, ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΦΑΣΗ (ΑΡΘΡΟ 315 ΚΠΟΛΔ)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 11

Γενικότερα, πότε μπορείτε να θεωρήσετε ότι οι πλημμέλειες μιας δικαστικής απόφασης μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διόρθωσης αυτής ή αντικείμενο ένδικου μέσου;

ΕΞ ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 559 ΚΠΟΛΔ

(ΑΠ 1638/2008) Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι οι εκ παραδρομής εμφιλοχωρήσασες στη δικαστική απόφαση ως άνω πλημμέλειες δεν θεμελιώνουν κανένα από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 559 ΚΠολΔ αναιρετικούς λόγους, αλλά μπορούν να αποκατασταθούν κατά την οριζόμενη στα άρθρα 315 επ. ΚΠολΔ διαδικασία διορθώσεως.

Σας ευχαριστώ θερμά
για την προσοχή σας